

بررسی تاثیر تولید ناخالص داخلی بر توزیع درآمد در کشورهای منتخب اسلامی

علی اکبر باغستانی^۱ رضا رحیمی^{۲*}

چکیده

توزیع درآمد و ثروت از جمله مشکلات، و مسائلی است که در کشورهای در حال توسعه وجود دارد. این تحقیق در پی شناسایی عوامل موثر بر توزیع درآمد در گروه کشورهای اسلامی ایران، مالزی، مصر، الجزایر و ترکیه طی دوره ۲۰۱۷-۲۰۰۴ با استفاده از روش داده‌های پانل است. نتایج آزمون F لیمر در سطح احتمال کمتر از ۰/۰۵ نشان داد که مدل پانل می‌باشد. در همین راستا، نتایج حاصله از آزمون هاسمن دال بر تصادفی بودن اثرات مقطعی است. نتایج برآورد مدل حاکی از آن است که لگاریتم تولید ناخالص داخلی با ضریب ۰/۱۴، لگاریتم شاخص قیمت با ضریب ۰/۰۷ و لگاریتم جمعیت با ضریب ۰/۴۳ تاثیر مثبت و معنی‌داری بر ضریب جینی دارد. ارتباط مثبت تولید ناخالص داخلی و ضریب جینی، لزوم مکانیسم بازتوزیع درآمد را متذکر می‌گردد. با توجه به تاثیر مثبت تورم بر ضریب جینی، بهتر است سیاستهای مناسب پولی جهت کاهش تورم در کشورهای مورد بررسی اعمال شود.

واژگان کلیدی: تولید ناخالص داخلی، ضریب جینی، تورم، ایران.

^۱ عضو هیات علمی موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی. تهران، ایران a.baghestany@gmail.com

^{۲*} استادیار گروه اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران rezarahimi1341@gmail.com

۱- مقدمه

توزیع درآمد و ثروت از جمله مشکلاتی است که در کشورهای در حال توسعه وجود دارد. این مسأله در مورد کشورهای صادرکننده نفت از جمله ایران بیشتر مورد توجه است. در این کشورها تقریباً نفت به صورت مستقل از سایر بخش‌های اقتصاد، درصد قابل ملاحظه‌ای از درآمدهای دولت را تأمین می‌کند. پس از اولین شوک نفتی در سال ۱۹۷۳ میلادی، اقتصاد ایران وابستگی شدیدی به درآمدهای ناشی از منابع نفتی و گازی پیدا کرد. همچنین، بر اساس شواهد موجود و اقتصاد ایران طی این سال‌ها رشد تولید ناخالص داخلی سرانه پایین و نابرابری درآمدی را تجربه کرده است. از این رو، این شواهد در اقتصاد ایران این فرضیه را اثبات می‌کند که منابع طبیعی و درآمدهای ناشی از آن به جای آنکه نابرابری درآمدی را کاهش دهد، موجب افزایش آن می‌شود (ابونوری، ۱۳۷۶). البته در مورد اثرات متقابل توزیع درآمد و رشد اقتصادی نظرات کاملاً متفاوتی وجود دارد؛ عده‌ای از اقتصاددانان از جمله کوزنتز، لویس و نورکس معتقدند توزیع بسیار نابرابر درآمد، شرط لازم برای ایجاد رشد سریع اقتصادی در کشورهای در حال توسعه است، زیرا گروه‌های کم درآمد قسمت عمده‌ای از درآمد خود را صرف مخارج مصرفی می‌کنند و در مقابل این ثروتمندان هستند که با داشتن میل به پس‌انداز بالا، بخش قابل توجهی از درآمد خود را پس‌انداز می‌کنند. در این حالت توزیع عادلانه درآمد به معنای کاهش سرمایه‌گذاری و افزایش مصرف است. اقتصاددانانی نظیر تودارو و میردال به شدت مخالف این نظریه هستند (پروین ۱۳۷۲).

لذا این مطالعه با هدف بررسی ارتباط تولید ناخالص داخلی و شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی بر توزیع ناعادلانه درآمد در پنج کشور اسلامی منتخب که دارای ویژگی‌های همگن نفت خیز بودن، ویژگی تورم اقتصادی طی دوره مورد بررسی، بعد همگن اجتماعی و فرهنگی می‌باشند در چند بخش انجام می‌گیرد. در ابتدا پس از ذکر مقدمه، بر مرور مطالعات گذشته داخلی و خارجی متمرکز شده است. سپس روش تحقیق و بلافاصله بعد از آن نتایج تحقیق آورده شده است. در نهایت به جمع‌بندی تحقیق و ذکر پیشنهادات سیاستی اکتفا شده است.

۲- مروری بر پیشینه تحقیق

باقری و همکاران (۱۴۰۱)، تاثیر شاخص‌های کلان بانکی، مالی، اقتصادی و بحران‌های اقتصادی بر ادوار تجاری ایران و کشورهای منتخب در حال توسعه اسلامی و توسعه یافته با بکارگیری مدل گشتاور تعمیم یافته سیستمی (SGMM) و داده‌های تابلویی پویا (PANEL VAR) طی دوره زمانی ۱۳۹۲-۱۳۹۸ را مورد بررسی قرار داده‌اند. در دوره‌های افزایش قیمت نفت، سرمایه‌گذاری و تولید افزایش یافته و بالعکس، وقتی درآمد نفت افت می‌کند، کاهش تولید صورت می‌پذیرد. عبارتی افزایش درآمدهای نفتی به خوبی مدیریت نشده و به عبارت دیگر سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت صرف مخارج کوتاه‌مدت شده که نتیجه آن حاصلی جز تورم و افزایش نقدینگی برای این کشورها در بر نداشته است. عیسی زاده و یعقوبی علمداری (۱۴۰۱)، رابطه علی کوتاه مدت و بلندمدت بین مصرف انرژی بخش حمل و نقل بین‌الملل، تجارت بین‌الملل و رشد اقتصادی کشورهای منتخب اسلامی آسیای جنوب غربی را به کمک مدل تصحیح خطای پانل چند متغیره (PECM) و آزمون‌های هم‌انباشتگی و علیت پانل انجام داده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که علیت دو طرفه بین رشد اقتصادی و تجارت بین‌الملل در کوتاه‌مدت و بلندمدت وجود دارد. علیت دو طرفه بین رشد اقتصادی و مصرف انرژی بخش حمل و نقل بین‌الملل در کوتاه‌مدت وجود داشته اما در بلندمدت یک رابطه یک طرفه از مصرف انرژی بخش حمل و نقل بین‌الملل به رشد اقتصادی برقرار است. علیت دو طرفه بین درجه باز بودن تجارت و مصرف انرژی بخش حمل و نقل بین‌الملل در کوتاه‌مدت وجود داشته اما در بلندمدت هیچ گونه رابطه علی بین آن‌ها وجود ندارد. اکبری و همکاران (۱۴۰۱)، جایگاه کشورهای اسلامی از نظر شاخص‌های رقابت‌پذیری جهانی سفر و

گردشگری با استفاده تکنیک ماباک (MABAC) را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج این پژوهش برای کشورهای مورد مطالعه برای سال ۲۰۱۹ کشورهای مالزی، امارات متحده عربی و ترکیه به ترتیب با میزان امتیاز ماباک (۰/۳۹۸)، (۰/۳۷۵) و (۰/۳۷۴) رتبه های اول تا سوم را به خود اختصاص داده بودند. اصلی ترین مانع بر سر راه صنعت گردشگری در اکثر کشورهای اسلامی مساله امنیت و بسته بودن کشورها بوده که از رسیدن به رشد بالاتر جلوگیری کرده است. محمودی و همکاران (۱۴۰۰)، اثرات شاخص اقتصاد دانش بنیان بر رشد اقتصاد کشورهای اسلامی (مدل آزمون بارو سالای مارتین) را مورد توجه قرار داده‌اند. با استفاده آزمون فیشر و آزمون هم انباشتگی جوهانسن ایستایی و روابط بلندمدت متغیرها مورد بررسی قرار گرفت نشان داده شد همه متغیرها در سطح صفر و بر اساس نتایج آماره اثر و حداکثر مقدار ویژه پنج رابطه بلند مدت در سطح ۹۵ درصد بین متغیرها وجود دارد. در ادامه با استفاده تحلیل شوک ها و تجزیه واریانس نشان داده شد که شاخص اقتصاد دانش بنیان بر رشد اقتصاد کشورهای اسلامی تأثیر گذار می‌باشند. امیری و همکاران (۱۴۰۰)، تامین مالی اسلامی و رشد اقتصادی با تاکید بر بانک و بازار سرمایه، شواهدی از کشورهای اسلامی را بررسی نموده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که بازارهای سرمایه و بانک نقش مهمی در حمایت از رشد اقتصادی دارند و با وجود اندازه نسبتا کوچک بازارهای مالی در مقایسه با اقتصاد، بازارهای فوق تاثیر مثبتی بر روی رشد اقتصادی دارند. بنابراین بسیاری از کشورهای اسلامی که از رشد پایین رنج می‌برند، می‌توانند دایره بخش بانکی خود را از طریق ارتقاء محیط قانونی، نظارتی و زیربنایی توسعه دهند. همچنین با توجه پتانسیل بازار سرمایه در تحریک رشد اقتصادی و افزایش اشتغال، توجه به این بازار و بسترسازی جهت توسعه آن نیز می‌تواند تاثیر مثبت و معناداری بر بهبود وضعیت متغیرهای کلان اقتصادی و در نتیجه بهبود وضعیت رفاه اقتصادی این کشورها داشته باشد.

ناهدی امیرخیز و همکاران (۱۳۹۹)، رابطه رشد اقتصادی، مصرف انرژی و انتشار گازهای گلخانه ای کشورهای منتخب سازمان همکاری اسلامی را بررسی نموده‌اند. با توجه به وجود رابطه علیت یک طرفه بین رشد تولید ناخالص داخلی و انتشار گاز CO₂، یعنی رشد اقتصادی در کشورهای مورد مطالعه افزایش انتشار گاز CO₂ را به همراه داشته است و هم چنین رابطه U معکوس رشد اقتصادی و میزان انتشار گاز CO₂، به این ترتیب که در کشورهای مورد مطالعه ابتدا با افزایش نرخ رشد، مقدار انتشار گاز دی اکسید کربن نیز افزایش می‌یابد. بعد از یک نرخ رشد معین و با عبور از آن، با رشد اقتصادی بالاتر انتشار گاز CO₂ نیز در این کشورها کاهش یافته است. ماوا و فهری^۱ (۲۰۲۳)، اثر تورم، شاخص توسعه انسانی و فقر بر رشد اقتصادی ۲۰۲۱-۲۰۱۵ جاوای مرکزی از اقتصاد اسلامی را بررسی نموده‌اند. در این مطالعه آمده است، رشد اقتصادی یکی از مهمترین شاخص‌هاست و اغلب در تعیین موفقیت توسعه منطقه ای یا کشوری استفاده می‌شود. بر اساس نتایج تحقیق، متغیر تورم بر رشد اقتصادی اثر منفی و ناچیز، متغیر شاخص توسعه انسانی بر رشد اقتصادی اثر منفی و معنادار، متغیر فقر بر رشد اقتصادی اثر منفی و ناچیز دارد. آنوگرا^۲ و همکاران (۲۰۲۳)، بنابراین هدف از این مطالعه تحلیل تأثیر صکوک، سهام شرعی و صندوق‌های سرمایه‌گذاری اسلامی بر رشد اقتصادی اندونزی است. از نتایج تحقیق انجام شده در پنج درصد به طور همزمان، متغیرهای صکوک، سهام شرعی و صندوق‌های سرمایه‌گذاری اسلامی بر رشد اقتصادی اندونزی تأثیر می‌گذارند. تا حدی، صکوک و صندوق‌های سرمایه‌گذاری اسلامی تأثیر قابل توجهی بر رشد اقتصادی اندونزی ندارند. در این میان، سهام شرعی تأثیر بسزایی بر رشد اقتصادی اندونزی دارد.

عبدالحمید و همکاران (۲۰۲۳)، هدف اصلی این تحقیق کشف رابطه رقابت بانک‌ها، ساختار مالکیت و رشد اقتصادی بر ریسک اعتباری و ثبات مالی بوده است. علاوه بر این، سطح ثبات مالی، رشد اقتصادی و ساختار مالکیت را در اقتصادهای خاورمیانه و شمال آفریقا (MENA) بررسی شده است. این مطالعه تایید کرده که بانک‌های اسلامی و تجاری نسبت به موسسات تخصصی

^۱ Ma'wa and Fahri Cahyadi

^۲ Anugerah and et al.

دولتی (SGI) در برابر ریسک اعتباری آسیب پذیرتر هستند. همچنین این مطالعه نشان داده است که چگونه اقتصادهای خاورمیانه و شمال آفریقا می توانند از طریق رقابت بانکی باثبات باقی بمانند. لذا این مطالعه همگام با مطالعات گذشته به بررسی تاثیر تولید ناخالص داخلی و اندازه جمعیت بر ضریب جینی می پردازد و این رابطه در کشورهای منتخب بزرگ اسلامی که دارای همگنی شرایط تورمی اقتصادی و کماکان اقتصاد وابسته به نفت هستند، بررسی می گردد.

۳-روش و داده های تحقیق

روش مورد استفاده در این پژوهش، داده های پانلی^۱ است که به صورت ترکیبی از داده های مقطعی و سری زمانی می باشند، یعنی اطلاعات مربوط به داده های مقطعی در طول زمان مشاهده می شوند. واضح است که چنین داده هایی دارای دو بعد می باشند که یک بعد آن مربوط به واحدهای مختلف در هر مقطع زمانی خاص است و بعد دیگر آن مربوط به زمان می باشد به عبارت دیگر، داده های پانلی دارای ابعاد مکانی و زمانی اند. آنچه که به طور کلی در مدل های داده های تلفیقی مطرح می شود این است که بطور فرض P واحد تصمیم مجزا وجود دارد که با شاخص i از ۱ تا p شماره گذاری می شوند همچنین m دوره زمانی متوالی که با شاخص t از ۱ تا m شماره گذاری می شوند وجود دارد که مجموع n=pm مشاهده خواهیم داشت. متغیرها عبارتند از:

Y_{it} : ارزش متغیر وابسته برای واحد i ام در دوره t ام.

X_{jit} : ارزش متغیر توضیحی j ام برای واحد i ام در دوره t ام.

رگرسیون خطی این پانل، عبارت است از:

(۱)

$$Y_{it} = \alpha_i + \beta_1 X_{1it} + \beta_2 X_{2it} + \dots + \beta_k X_{kit} + e_{it}$$

$$Y_{it} = \alpha_i + \beta_1 X_{1it} + \beta_2 X_{2it} + \dots + \beta_k X_{kit} + e_{it}$$

$$i = 1, \dots, P$$

$$t = 1, \dots, m$$

$$j = 1, \dots, k$$

در این رگرسیون دستگاه عمومی پارامترهای تمام واحدها در تمام زمانها بیان گردیده است. یکی از معمولی ترین اشکال

سازماندهی داده ها در رابطه (۲) براساس واحدهای تصمیم گیری است. بنابراین داریم: (۲)

$$Y_i = \begin{bmatrix} Y_{i1} \\ \cdot \\ \cdot \\ Y_{im} \end{bmatrix} \quad X_i = \begin{bmatrix} X_{1it} & \cdot & \cdot & X_{kit} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ X_{lim} & \cdot & \cdot & X_{kim} \end{bmatrix} \quad e_{it} = \begin{bmatrix} e_{i1} \\ \cdot \\ \cdot \\ e_{im} \end{bmatrix}$$

برآورد روابطی که در آنها از داده های تلفیقی (مقطعی - سری زمانی) استفاده می شود، غالباً با پیچیدگی هائی مواجه است. فرض

می شود جمله اختلال e_{it} دارای میانگین صفر $(E[e_{it}] = 0)$ و واریانس ثابت $(E[e_{it}^2] = \sigma_e^2)$ است. پارامترهای

مجهول مدل است که واکنش متغیر وابسته نسبت به تغییرات k امین متغیر مستقل در i امین مقطع را در زمان t اندازه گیری می کند

^۱ Panel Data

در حالت کلی فرض می‌شود که این ضرایب در میان تمامی واحدهای مقطعی و زمانی مختلف متفاوت است. ولی در بسیاری از مطالعات پژوهشی متغیر بودن این ضرایب، هم برای تمامی مقاطع و هم برای تمامی زمان‌ها محدود کننده است و باید نسبت به ماهیت موضوع مورد مطالعه و سایر شرایط، پژوهشگر خود فرض‌های مقتضی را در خصوص پارامترها تعیین کند.

مدل فوق را می‌توان به پنج حالت تقسیم کرد (محمدی گیگلو، ۱۳۸۳):

۱- تمامی ضرایب ثابت بوده و فرض می‌شود که جمله اختلال قادر است تمام تفاوت‌های میان واحدهای مقطعی و زمان را دریافت کند و توضیح دهد.

(۳)

$$Y_{it} = \alpha + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{jit} + e_{it}$$

۲- ضرایب مربوط به متغیرها (شیب‌ها) ثابت بوده و تنها عرض از مبدأ برای واحدهای مختلف مقطعی متفاوت است.

(۴)

$$Y_{it} = \alpha_i + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{jit} + e_{it}$$

۳- ضرایب مربوط به متغیرها (شیب‌ها) ثابت بوده و تنها عرض از مبدأ در زمان‌ها و واحدهای مختلف مقطعی تغییر می‌کند.

(۵)

$$Y_{it} = \alpha_{it} + \sum_{j=1}^J \beta_j X_{jit} + e_{it}$$

۴- همه ضرایب برای تمام واحدهای مقطعی متفاوت است.

(۶)

$$Y_{it} = \alpha_i + \sum_{j=1}^J \beta_{ji} X_{jit} + e_{it}$$

۵- تمام ضرایب هم نسبت به زمان، هم نسبت به واحدهای مقطعی متفاوت است.

(۷)

$$Y_{it} = \alpha_{it} + \sum_{j=1}^J \beta_{jit} X_{jit} + e_{it}$$

این پنج مورد در دو قالب کلی مدل‌های اثرات ثابت^۱ و اثرات تصادفی^۲ قابل بیان و بررسی می‌باشند.

در این تحقیق برای بررسی عوامل موثر بر توزیع درآمد در کشورهای منتخب اسلامی از الگوی پژوهش جوزه و همکاران (۲۰۱۵) به صورت زیر استفاده شده است.

(۸)

$$\text{GINI} = F(P, \text{GDP}, \text{POP}, \text{DUM})$$

که در این مدل:

GINI: ضریب جینی در کشورهای منتخب اسلامی

۱. Fixed Effects

۲. Random Effects

P: شاخص قیمت مصرف کننده بر مبنای سال پایه ۲۰۱۰. پروین و همکاران (۱۳۹۷) بیان دارند که با افزایش سریع قیمت مواد غذایی و با توجه به سهم بالای این گروه کالایی در سبد خانوارها بویژه خانوارهای کم درآمدتر، ضریب جینی افزایش می یابد. به عبارت دیگر، توزیع رفاه به زیان خانوارها خصوصا دهک های پایینی تغییر می کند. لذا انتظار می رود ارتباط شاخص بهای مصرفی یا ضریب جینی مثبت باشد.

GPG: تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۲۰۱۰

POP: جمعیت. سیتیوت و هولسات^۱ (۲۰۱۶) نشان دادند که در ۶۹ کشور جهان بین اندازه جمعیت و ضریب جینی ارتباط مثبت و معنی داری برقرار است.

DUM: متغیر مجازی رکود مالی در سال ۲۰۰۸ است. بحران اقتصادی جهانی که در ماه های پایانی سال ۲۰۰۸ میلادی آغاز گردید سبب آن شد که اکثر اقتصاددانان در کوتاه مدت رکود را (به دلیل کاهش درآمد حاصل از صادرات نفت، کاهش صادرات غیر نفتی به دلیل کاهش قیمت فرآورده های نفتی و نیز کاهش تقاضا برای صادرات کشور به دلیل رکود جهانی برای بیشتر اقتصادهای جهان پیش بینی کنند. مقدار این متغیر مجازی در مدل برای سال های قبل از ۲۰۰۸ مقدار صفر و برای سال های بعد از رکود مقدار یک را به خود اختصاص داد.

کشورهای مورد بررسی کشورهای ایران، ترکیه، مالزی، مصر و الجزایر می باشد. بازه زمانی مورد بررسی نیز سال های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۷ می باشد. داده های مورد نیاز از سایت بانک جهانی worldbank.org اتخاذ شده اند. همچنین تمامی متغیرها به غیر از تورم به فرم لگاریتم وارد مدل شده اند.

۴- برآورد مدل

قبل از برآورد مدل به روش داده های پانل، دو آزمون لیمر و هاسمن برای مشخص شدن داده های تلفیقی^۲ یا پانل بودن و همچنین حالت عرض از مبدا که می تواند به صورت ثابت یا تصادفی باشند لازم است. بنابراین به منظور تعیین تلفیقی یا پانلی بودن مدل از آزمون F لیمر استفاده شده که با توجه به اینکه مقدار احتمال زیر ۰.۰۵ است بنابراین مدل پانل می باشد. در مرحله بعد به منظور معین شدن اثر ثابت و یا تصادفی، از آزمون هاسمن استفاده شد که با توجه به اینکه مقدار احتمال بدست آمده از آزمون مذکور بالای ۰.۰۵ می باشد، مدل از نوع اثرات تصادفی می باشد که نتایج حاصل از آزمون F لیمر و آزمون هاسمن، در جداول شماره ۱ و ۲ گزارش شده اند.

جدول ۱- آزمون لیمر

سطح احتمال	درجه آزادی	آماره	آزمون اثر
۰/۰۰۰	۴/۶۷	۳۵۱/۵۱	F مقطعی
۰/۰۰۰	۴	۲۳۱/۷۸	χ^2 مقطعی

منبع: محاسبات محقق

جدول ۲- آزمون هاسمن

سطح احتمال	درجه آزادی	آماره	خلاصه آزمون
۰/۴۸	۳	۲/۵۴	F مقطعی

منبع: محاسبات محقق

^۱ Thititthep Sitthiyot and Kanyarat Holasut

^۲ Pool data

در ادامه، نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش در جدول (۳) قابل مشاهده است.

جدول ۳- نتایج حاصل از برآورد مدل

متغیرها	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح خطا
C	-۸.۱۴۲۶۹۴	۱.۹۷۵۶۹۸	-۴.۱۲۱۴۲۵	۰.۰۰۰۱
LOG(P)	۰.۰۷۱۶۳۹	۰.۰۰۶۳۷۲	۱۱.۲۴۲۹۷	۰.۰۰۰۰
LOG(G)	۰.۱۴۵۲۴۳	۰.۰۰۷۱۸۳۱	۲۰.۲۱۹۹۷	۰.۰۴۶۸
LOG(POP)	۰.۴۳۵۳۹۰	۰.۱۶۳۲۷۰	۲.۶۶۶۶۹۳	۰.۰۰۹۴
@TREND	-۰.۰۲۲۱۰۱	۰.۰۰۱۶۸۴	-۱۳.۱۲۰۲۴	۰.۰۰۰۰
DUM	-۰.۰۱۳۱۸۶	۰.۰۰۶۵۲۳	-۲.۰۲۱۶۲۷	۰.۰۴۶۸
R-squared	۰.۳۷۷۲۸۲	Mean dependent var		۰.۰۵۷۰۸
Adjusted R-squared	۰.۳۳۵۲۰۶	S.D. dependent var		۰.۰۳۰۶۷
S.E. of regression	۰.۰۲۵۰۱۲	Sum squared resid		۰.۰۴۶۲۹

منبع: یافته‌های تحقیق

همانطور که مشاهده می‌شود، تمامی متغیرهای به کار گرفته شده در مدل معنی دار هستند. میزان آماره t تک تک متغیرها بیان کننده این است که ضرایب تمامی متغیرهای مدل معنی دار است. به عبارتی دیگر تک تک متغیرهای مستقل انتخابی بر متغیر وابسته موثر می‌باشد. لگاریتم تولید ناخالص داخلی با ضریب ۰/۱۴ تاثیر مثبت و معنی داری بر ضریب جینی دارد. لذا با افزایش یک درصد تولید ناخالص داخلی، ضریب جینی به میزان ۰/۱۴٪ افزایش می‌یابد به گونه ای که در گروه کشورهای منتخب اسلامی، افزایش GDP باعث افزایش نابرابری در توزیع درآمد شده است. ضعف در ایجاد فرصت‌های برابر اقتصاد و همچنین نارسایی‌های ساختاری که در بیشتر کشورهای در حال توسعه دیده می‌شود، سبب می‌شود تا علیرغم افزایش درآمد، این درآمدها باز توزیع مناسبی نشده و نتواند نابرابری را کاهش دهد. البته ناکارآمدی سیاست‌های مالیاتی و ثبت جریان اشتغال و درآمد افراد به ویژه وجود زمینه‌های فرار مالیاتی نیز سبب می‌شود تا مکانیسم باز توزیع درآمد ناکارآمد شود. لذا جهت کاهش نابرابری درآمد در این کشورهای منتخب باید مکانیسم باز توزیع درآمد اصلاح گردد که با افزایش GDP و رشد و رونق اقتصادی در این کشورها بتوان به توزیع عادلانه درآمد نیز دست یافت. لگاریتم شاخص قیمت با ضریب ۰/۰۷ تاثیر مثبت و معنی داری بر ضریب جینی دارد. یکی از پدیده‌ای موثر بر تشدید نابرابری‌های جامعه، افزایش نرخ تورم و کاهش درآمد حقیقی افراد و خانوارها است. با افزایش شاخص قیمت، نگرانی‌ها در جامع در خصوص افت ارزش دارایی‌ها ایجاد شده و منابع از بخش‌های تولیدی به سمت فعالیت‌های سوداگرانه سوق می‌یابد که خود منجر به تشدید نابرابری می‌شود. لگاریتم جمعیت با ضریب ۰/۴۳ تاثیر مثبت و معنی داری بر ضریب جینی دارد. افزایش جمعیت سبب می‌شود که افراد با کاهش و کمبود درآمد روبرو شوند (با افزایش جمعیت، دولت با چالش توزیع درآمد نیز روبرو می‌شود) و همین مسئله نابرابری را در کشورها افزایش می‌دهد. یکی از راه‌های توزیع درآمد در اقتصاد وجود شغل و دریافت درآمد از دولت است و در صورت افزایش جمعیت و نبود منابع کافی افراد از توزیع درآمد مناسب محروم می‌شوند. بنابراین جمعیت سبب افزایش نابرابری می‌شود. با توجه به تاثیر مثبت تورم بر ضریب جینی، بهتر است سیاست‌های مناسب پولی جهت کاهش تورم در کشورهای مورد بررسی اعمال شود.

۵- جمع بندی و پیشنهادها

هدف از این پژوهش بررسی عوامل موثر بر توزیع درآمد در کشورهای منتخب اسلامی ایران، ترکیه، مالزی، مصر و الجزایر می باشد. لذا جهت نیل به هدف تحقیق از امار سری زمانی بازه ۲۱۰۷-۲۰۰۴ و روش داده‌های پانلی استفاده گردید. نتایج این پژوهش نشان داد که شاخص بهای قیمت مصرف کننده و جمعیت در کشورهای مورد بررسی سبب افزایش نابرابری در توزیع درآمد شده است. لگاریتم شاخص قیمت با ضریب ۰.۰۷ تاثیر مثبت و معنی داری بر ضریب جینی دارد. افزایش شاخص قیمت سبب می گردد که قدرت خرید افراد با کاهش روبرو گردد و این مسئله باعث می گردد نابرابری در اقتصاد افزایش یابد. شاخص قیمت و رشد آن (تورم) یکی از سیاست های پولی است که با افزایش آن مالیات تورمی ایجاد می گردد و به صورت خودکار از افراد مالیات دریافت می شود و همین مسئله سبب وخیم تر شدن توزیع درآمد می گردد. لگاریتم تولید ناخالص داخلی با ضریب ۰/۱۴ تاثیر مثبت و معنی داری بر ضریب جینی دارد. در این گروه کشورها به علت آنکه این کشورها نفتی بوده و تولید این کشورها به نفت وابسته است و اقتصاد کشورها درگیر نفرین منابع است در مجموع نه تنها تولید این کشورها تاثیر مثبتی بر توزیع درآمد نگذاشته است بلکه وضعیت توزیع درآمد را بدتر نموده است همچنین کشور مصر نیز برای چند سال درگیر جنگ بوده است و اقتصاد این کشور با رکود همراه بوده است. لگاریتم جمعیت با ضریب ۰.۴۳ تاثیر مثبت و معنی داری بر ضریب جینی دارد. افزایش جمعیت سبب می گردد که افراد با کاهش و کمبود درآمد روبرو گردند (با افزایش جمعیت، دولت با چالش توزیع درآمد روبرو می گردد) و همین مسئله نابرابری را در کشورها افزایش می دهد. یکی از راههای توزیع درآمد در اقتصاد وجود شغل و دریافت درآمد از دولت است و در صورت افزایش جمعیت و نبود منابع کافی افراد از توزیع درآمد مناسب محروم می شوند. بنابراین جمعیت سبب افزایش نابرابری می شود. لذا با توجه به تاثیر مثبت تولید بر ضریب جینی، پیشنهاد می گردد تا سیاست ها و مکانیزم مناسب جهت بازتوزیع درآمد صورت گیرد تا با افزایش رشد اقتصادی توزیع عادلانه درآمد ها نیز تحقق یابد. با توجه به تاثیر مثبت تورم بر ضریب جینی، پیشنهاد می شود سیاست های مناسب پولی جهت کاهش تورم در کشورهای مورد بررسی اعمال شود.

منابع و ماخذ

- ابونوری، اسمعیل. (۱۳۷۶). اثر شاخص های اقتصاد کلان بر توزیع درآمد در ایران. تحقیقات اقتصادی. دوره ۳۲. شماره ۲. صص ۱-۳۱.
- اکبری، مجید، بوستان احمدی، وحید، انصاری، معصومه، و سهرابی، وحید (۱۴۰۱). سنجش جایگاه کشورهای اسلامی از نظر شاخص های رقابت پذیری جهانی سفر و گردشگری با استفاده تکنیک ماباک (MABAC). برنامه ریزی منطقه ای، ۱۲(۴۵)، ۱-۱۸.
- امیری، حسین، رضایی میرفانده، محسن، نصرافهانی، محمد، و حیدری قره سو، راحله (۱۴۰۰). تامین مالی اسلامی و رشد اقتصادی با تاکید بر بانک و بازار سرمایه، شواهدی از کشورهای اسلامی. مطالعات و سیاست های اقتصادی، ۸(۱۵)، ۳۰۵-۳۲۴.
- باقری، سیده فاطمه، نظریان، رافیک، هادی نژاد، منیژه، و دامن کشیده، مرجان (۱۴۰۱). تاثیر شاخص های کلان بانکی، مالی، اقتصادی و بحران های اقتصادی بر ادوار تجاری ایران و کشورهای منتخب در حال توسعه اسلامی و توسعه یافته. اقتصاد مالی (اقتصاد مالی و توسعه)، ۱۶(۲) (پیاپی ۵۹)، ۳۰۳-۳۲۳.
- پروین، سهیلا؛ عبدالله میلانی، مهنوش و رضائی، وحید (۱۳۹۷). تاثیر تغییرات قیمت های نسبی بر نابرابری توزیع درآمد در ایران. پژوهشنامه اقتصادی. دوره ۱۸، شماره ۷۱. ۱۹-۱.
- پروین، سهیلا. (۱۳۷۲). زمینه های اقتصادی فقر در ایران. پایان نامه دکتری، دانشگاه تربیت مدرس تهران.

عیسی‌زاده روشن، یوسف، و یعقوبی علمداری، سحر (۱۴۰۱). بررسی رابطه علی کوتاه مدت و بلندمدت بین مصرف انرژی بخش حمل و نقل بین‌الملل، تجارت بین‌الملل و رشد اقتصادی (مطالعه موردی کشورهای اسلامی آسیای جنوب غربی منتخب). جاده، ۴ (۲۰) (۱۱۳)، ۱۲۳-۱۴۲.

محمودی، مقداد، دامن کشیده، مرجان، و نصایبان، شهریار (۱۴۰۰). اثرات شاخص اقتصاد دانش بنیان بر رشد اقتصاد کشورهای اسلامی (مدل آزمون بارو سالای مارتین). اقتصاد مالی (اقتصاد مالی و توسعه)، ۱۵ (۳) (پیاپی ۵۶)، ۲۱۷-۲۴۱.

ناهیدی امیرخیز، محمدرضا، رحیم زاده، فرزاد، و شکوهی فرد، سیامک (۱۳۹۹). بررسی رابطه رشد اقتصادی، مصرف انرژی و انتشار گازهای گلخانه‌ای (مطالعه موردی: کشورهای منتخب سازمان همکاری اسلامی). علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۲۲ (۳) (پیاپی ۹۴)، ۱۳-۲۶.

Halim, M. A., Moudud-Ul-Huq, S., Sobhani, F. A., Karim, Z., & Nesa, Z. (۲۰۲۳). The Nexus of Banks' Competition, Ownership Structure, and Economic Growth on Credit Risk and Financial Stability. *Economies* ۱۱: ۲۰۳.

José R. Ortega R., Batra G. ۲۰۱۵. Strategy and organization structure. *Journal of Business Research*, ۱۶(۳): pp:۱۲۷۳-۱۲۸۱.

Sitthiyot T. and Holasut K. ۲۰۱۶. on Income Inequality and Population Size. *Thammasat Review of Economic and Social Policy*. Volume ۲, Number ۲. Pp ۲۴-۴۸.

Ma'wa, R., & Cahyadi, I. F. (۲۰۲۳, August). The Influence of Inflation, Human Development Index, and Poverty on Economic Growth in ۲۰۱۵-۲۰۲۱ in Central Java in an Islamic Perspective. In *ICONIEB: International Conference of Islamic Economics and Business* (Vol. ۲, No. ۱)

Anugerah, P. K., Kirom, N., & Rosyidah, N. (۲۰۲۳, August). Does Islamic Finance Boost Economic Growth? Empirical Evidence From Indonesia. In *ICONIEB: International Conference of Islamic Economics and Business* (Vol. ۲, No. ۱).

Investigating the impact of GDP on income distribution in selected Islamic countries

Abstract

Distribution of income and wealth is one of the problems and issues that exist in developing countries. This research aims to identify the factors affecting income distribution in the group of Islamic countries of Iran, Malaysia, Egypt, Algeria and Turkey during the period of ۲۰۰۴-۲۰۱۷ using panel data method. The results of Limer's F test showed that it is a panel model at a probability level of less than ۰.۰۵. In this regard, the results of the Hausman test indicate the randomness of cross-sectional effects. The estimation results of the model indicate that the logarithm of the GDP with a coefficient of ۰.۱۴, the logarithm of the price index with a coefficient of ۰.۰۷ and the logarithm of the population with a coefficient of ۰.۴۳ have a positive and significant effect on the Gini coefficient. The positive relationship between GDP and the Gini coefficient indicates the necessity of income redistribution mechanism. Considering the positive effect of inflation on the Gini coefficient, it is better to apply appropriate monetary policies to reduce inflation in the countries under review.

Key words: Gross domestic production, Gini coefficient, Inflation, Iran.